

Streszczenie: Rozprawa doktorska – opis

Aleksandra Młynarczyk-Gemza

W stronę integracji cienia. Kobiety foto-rytuał

Rozprawa doktorska

Wydział Sztuki

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Promotor: dr hab. Maria Wasilewska, Kraków, 2021

W pracy twórczej staram się korzystać z zasobu mojego życiowego doświadczenia. Na tej podstawie kreuję przekazy nasycone wynikającymi z niego sensami. Zwykle pracuję wykorzystując różne media. Kiedy mówię o życiowym doświadczeniu, mam na myśli nie tylko spektrum sztuk wizualnych, lecz wszelkie ważne wydarzenia, które w istotny sposób wpłynęły na mnie jako na człowieka, kobietę. Staram się eksplorować artystyczne możliwości sztuk wizualnych i multimedialnych. Problemy artystyczne, które wzbudzają moje największe zainteresowanie i fascynację, zwykle związane są z tematami sztuki kobiet i sztuki ciała. Na moje projekty rzutuje znane mi dobrze doświadczenie bycia kobietą, która poprzez restrykcje patriarchalnej kultury, nie czuje się zdolna, by w pełni akceptować własne ciało. Dlatego bliskie jest mi myślenie amerykańskiej pisarki i intelektualistki Naomi Wolf. Jest ona autorką książek takich jak: *Mit urody*, *Wagina. Nowa biografia* czy dotychczas nieprzetłumaczonej na język polski *Promiscuities: The Secret Struggle for Womanhood*. Kiedy po raz pierwszy przeczytałam *Mit urody* od razu wiedziałam, że to niezwykle ważna dla mnie lektura, w szczególny sposób stymulująca intelekt. Poczułam także, że w końcu znalazłam odpowiedzi na wiele kwestii nurtujących mnie od lat. Jej autorka wyjaśnia, w jaki sposób obrazy przedstawiające piękne, atrakcyjne kobiety wykorzystane są przeciw nim samym. Ujmując temat w wielkim skrócie – są one tworzone po to, by kontrolować kobiecą energię oraz kreatywność. Ich nadrzędnym celem jest dbanie o dobro przemysłu kosmetycznego oraz modowego, by dobrze prosperował i zarabiał. Często dzieje się to kosztem kobiet, które muszą w tym celu pozostać zatroskane o swój wygląd i zaniepokojone. Dbanie o wygląd odbiera im czas i energię, które mogłyby zainwestować w sukces na polu zawodowym, rozwój własnej kariery czy polityczne zaangażowanie. Szczególnie przemówiła do mnie lektura *Mitu urody*, ponieważ opisywane tam destrukcyjne mechanizmy miałam sposobność wielokrotnie

obserwować we własnym doświadczeniu. Tak więc, muszę przyznać, że mój światopogląd oraz twórczość są pod istotnym wpływem myśli feministycznej. W swoich pracach odwołuję się do sztuki kobiet i sztuki ciała. Wiele artystek to moje prawdziwe bohaterki i źródło żywej inspiracji. Chciałabym wymienić kilka z nich: Katarzyna Kozyra, Joanna Rajkowska, Alicja Żebrowska, Orlan, Cindy Sherman, Barbara Kruger, Valie Export, Judy Chicago, Gina Pane, Tracey Emin i w końcu – chyba najważniejsza Marina Abramovic.

Postaram się w skrócie przedstawić mój projekt doktorski pt. *W stronę Integracji Cienia. Kobiety foto-rytuał*, który wynika z opisanych powyżej fascynacji. Tytuł odnosi się do procesu psychologicznego tzw. *Integracji Cienia*. Tę koncepcję stworzył i opisał szwajcarski psychiatra Carl Gustav Jung. Jej główna idea polega na przywołaniu, przywróceniu ukrytych i wypartych części osobowości do świadomości. Korzyścią jaka z tego płynie jest zaprzestanie utraty psychicznej energii. W moim projekcie teoria Junga dostarcza metafory dla restrykcji kulturowych, które nakładane są na ciało kobiety. Zgodnie z ich treścią kobieta zawsze powinna być młoda i piękna, a jej życiowy sukces zależy od sposobu w jaki prezentuje się publicznie, jak wygląda dla innych. Ci inni to głównie oceniający kobiecą atrakcyjność mężczyźni, ale także kobiety, które przyzwyczajone są do wzajemnego osądzania i rywalizacji. Wiele rzeczy jest niechcianych, wręcz wyeliminowanych z tego, jak powinna prezentować się kobieta. Podobnie jak cień (pozornie) wyeliminowany jest z osobowości. Ponadto kultura stwarza obszar tabu zarezerwowany dla seksualności i niektórych aspektów cielesnego funkcjonowania kobiety np.: menstruacji, menopauzy i wielu innych.

W ramach projektu doktorskiego przeprowadziłam sesje fotograficzne z dwunastoma kobietami. Przed każdą sesją odbyłam rozmowy z modelkami. Pytałam o relację z własnym ciałem i seksualnością, o to co kobiety w swoim ciele lubią, a z czego są niezadowolone i co chciałyby zmienić oraz o to, co postrzegane jest według nich jako kobiecość w ogóle. Po wywiadzie, który pomógł zdekonstruować kulturowe tabu i nawiązać z modelką relację, przechodziłyśmy do sesji fotograficznej. Moim nadrzędnym celem było stworzenie kobiecych portretów, które byłyby inne od tych proponowanych przez reklamy, filmy Hollywoodzkie czy magazyny kobiece. Równocześnie zależało mi na tym, by kobiety z którymi pracowałam chętnie identyfikowały się z powstałymi obrazami. Następnym krokiem było nagranie krótkiej notatki wideo. Miało to miejsce po sesji zdjęciowej. Prosiłam, by moje modelki w skróty sposób odniosły się do tematów poruszonych we wstępnym wywiadzie.

Rezultatem pracy jest artystyczny projekt intermedialny i rozprawa doktorska. Projekt składa się z trzech części: cyklu fotografii portretowych (przedstawia on wszystkie

uczestniczki), książki artystycznej (opartej na wywiadach, ilustrowanej szerokim materiałem fotograficznym, który zebrałam) oraz wideo z monologami moich bohaterek. Każda część może być odczytana jako autonomiczne dzieło: cykl zdjęć, książka artystyczna oraz wideo. Jednak, by w pełni poznać koncept, należy zapoznać się z każdą jego częścią oraz zrozumieć rządzące nimi zależności. Mam świadomość, że to bardzo utopijna wizja, że projekt artystyczny, który proponuję, może zmienić sztuczne obrazy kobiecego „piękna” i toksyczne klisze kulturowe. Jednakże traktuję go jako mój kobiecy wkład, który ma przyczynić się do tego, by świat był bardziej równym i świadomym miejscem. Świat, który ciągle walczyć musi z upiornym demonem patriarchy.